

Scenariusz zajęć w oparciu o sztukę Michała Kaźmierczaka „Pani za Malutka”

Autor: Dorota Kowalkowska

Typ zajęć: warsztaty do tekstu dramatycznego

Wiek uczniów: 7-9 lat

Czas: 60 minut

Temat: I właśnie dlatego postanowiliśmy być cały czas w pobliżu

Wstęp

Warsztat po lekturze sztuki „Pani za Malutka” Michała Kaźmierczaka opowiadającej o doświadczeniu utraty i związanej z nią pustce, a także o potrzebie empatii i obecności.

Podczas zajęć uczestnicy poprzez wspólne działania przypominają sobie bohaterów sztuki (identyfikacja zwierząt), przywołują historię Pana Ryjówki i okoliczności „skurczenia się” jego żony. Wskazują reakcje i zachowania mieszkańców lasu, którzy postanowili być blisko osamotnionego sąsiada. Dzieci zastanawiają się, co oznacza śmierć Pani Ryjówki – zarówno w aspekcie przyrodniczym (poznają zjawisko Dehnela i jego związek ze zmianami pór roku), jak i symbolicznym (rozmawiają o związanych z nią emocjach i sytuacjach). W dalszej części pracy uczestnicy poruszają temat bliskości – mówią o znaczeniu i wartości towarzyszenia komuś w trudnych chwilach. Na koniec wspólnie wymyślają, w jaki sposób zwierzęta mogłyby wesprzeć Pana Ryjówkę w czasie wiosny.

Warsztat łączy pracę interpretacyjną i refleksję na temat przemijania z poznawaniem zjawisk przyrody i poszczególnych zwierząt.

Cele:

Uczniowie

- poprzez zabawę przypominają sobie tekst i wskazują najważniejsze dla nich zdarzenia;
- interpretują „zniknięcie” Pani Ryjówki;
- poznają zjawisko Dehnela i rozmawiają o wpływie zmian pór roku na życie leśnych zwierząt;
- zastanawiają się nad zachowaniem Pana Ryjówki w odpowiedzi na „skurczenie się” Pani Ryjówki i reakcjami innych zwierząt;
- rozmawiają o bliskości – w jaki sposób zwierzęta „były w pobliżu” / jak się zachowywały / czy wiedziały, jak się zachować / jakie znaczenie miało to, że nie opuściły Pana Ryjówki?;
- rozwijają umiejętność pracy w grupie i pogłębiania refleksji z lektury.

Metody i formy pracy:

rozmowa kierowana, rysowanie, improwizacje ruchowe, zabawa teatralna.

Materiały:

przygotowane wcześniej karty z wizerunkami zwierząt ze sztuki (1 karta z Panem Ryjówką i karty z pozostałymi zwierzętami po 3 egzemplarze z każdego), taśma malarska, duże arkusze papieru, markery, flamastry.

Hasła:

wiosna, zima, ryjówka, zjawisko Dehnela, śmierć, przemijanie, bliskość, wsparcie, warsztat do lektury.

Przed zajęciami

Nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie w domu wraz z rodzicami lub innymi opiekunami (dziadkowie, starsze rodzeństwo) sztuki Michała Kaźmierczaka „Pani za Malutka”. Zachęca też dzieci do wcielenia się w role grafików – niech każdy zaprojektuje okładkę pierwszego wydania sztuki „Pani za Malutka”, a sfotografowaną pracę prześle do prowadzącego mailem. Otrzymane prace może on wydrukować i wykleić nimi ścianę w sali zajęć, aranżując galerię. Dzięki tak przygotowanej wystawie nauczyciel uzyska efekt niespodzianki. Może on także poprosić uczniów o przyniesienie prac i umocować je na tablicy w dniu warsztatu.

Przebieg zajęć**Wstęp | 3 minuty**

Nauczyciel zaprasza uczniów do galerii okładek sztuki „Pani za Malutka”. Daje im 3 minuty na obejrzenie kolekcji, po czym zaprasza do koła, w którym rozpocznie się rozmowa.

1. Przypomnienie sztuki | 10 minut

Prowadzący pyta, co dzieci zapamiętały z lektury. Na dużym arkuszu papieru umieszczonym w centrum koła notuje odpowiedzi, tworząc w ten sposób planszę dramatu. Uczniowie mogą sami nanosić na arkusz swoje odpowiedzi pisemnie albo – w przypadku młodszych dzieci – za pomocą symbolu/rysunku. Nauczyciel zadaje pytania o świat przedstawiony: gdzie i kiedy rozgrywa się dramat (odpowiedzi: w lesie, zimą i wiosną).

Uczestnicy wspólnie przypominają sobie wszystkich bohaterów. Poza Panem Ryjówką i nieobecną Panią Ryjówką jest ich ośmioro: Wiewiórka, Jeleń, Lis, Sikorka, Łasica, Kret, Dzieciot i Zaskroniec. Nazwy/imiona ich wszystkich także zostają zapisane na planszy.

2. Zwierzęta z sąsiedztwa | 10 minut

Nauczyciel rozmawia z uczestnikami o wymienionych zwierzętach – o tym, jak wyglądają, czym się charakteryzują, jak spędzają zimę, które z nich zapadają w zimowy sen i dlaczego, a także czy gromadzą zapasy (może stosować też pytania porównawcze – czym się różni kret od łasicy, a czym dzieciot od sikorki?). Gdy uczniowie wyczerpią swoje informacje albo pojawi się ich niewiele, uzupełnia je kilkoma zdaniem i pokazuje obrazek z danym zwierzęciem. Rozkłada wszystkie na planszy, aby uczniowie mieli pełny obraz.

Prowadzący informuje, że teraz uczniowie zamienią się w wylosowane zwierzęta. Każdy losuje jedną kartę z przygotowanej wcześniej puli. W puli znajduje się wielokrotniony zestaw wszystkich zwierząt, ale bez Pana Ryjówki. Potrzebne więc będą 2 lub 3 zestawy w zależności od liczebności grupy.

3. Czas przebudzenia | 10 minut

Pora wstać i przywitać się po zimie. Nauczyciel prosi, by wszyscy rozprostowali kości i wyciągnęli się jak po wstaniu z łóżka. Każdy wyciąga się najmocniej, jak umie, ręce próbują dotknąć nieba, a nogi mocno wbić w podłoże. Można głośno i szeroko ziewać. Las się budzi po zimie. Zwierzęta wychodzą ze swoich nor, dziupli i kryjówek. Zaczynają chodzić po lesie, każdy w swoim tempie i swoim krokiem. Prowadzący zachęca uczniów do wcielenia się w wylosowane postaci – niech spróbują znaleźć dla swojego zwierzątka sposób poruszania się oraz charakterystyczny odgłos.

Pora się przywitać po długiej zimie. Podczas spaceru po sali dzieci mają za zadanie przywitać się z innym zwierzątkiem, używając jego nazwy.

Pora przejść do zimowej trudnej historii Pana Ryjówki. Na hasło „stop” wypowiedziane przez nauczyciela uczniowie pozostają w ostatniej parze, którą stworzyli podczas powitania. Prowadzący pyta, czy zauważyli nieobecność któregoś ze zwierząt, a następnie prosi, by porozmawiali w dwójkach, co się wydarzyło z Panią Ryjówką.

4. To była bardzo ciężka zima. Zjawisko Dehnela | 10 minut

Nauczyciel dziękuje za spotkania w parach i zaprasza wszystkie zwierzęta do leśnego kręgu na naradę. Dzieci siadają obok siebie zespołami zwierząt – w jednym miejscu sikorki, w drugim łasice, w trzecim wiewiórki itd.

Nauczyciel kładzie czystą (pustą) kartę i pyta, co się wydarzyło z Panią Ryjówką. Niech uczniowie podzielą się wnioskami z rozmów w duetach. Mogą paść różne odpowiedzi – o skurczeniu się, zniknięciu, zaginięciu, śmierci. Prowadzący pozwala wybrzmieć wszystkim wersjom wydarzeń.

Po tym nauczyciel pyta, czy dzieci słyszały kiedyś o zjawisku Dehnela. Wyjaśnia, na czym polega i jaki ma związek z zimą. Opowiada, że jest to naturalny proces, w którym podczas zimy ciało tych najmniejszych ssaków świata kurczy się, by na wiosnę powrócić do swoich poprzednich rozmiarów i znowu urosnąć. Tak jest zazwyczaj. Wskazuje też, że ryjówki, aby przeżyć, muszą zjeść od 1,5 do 2 razy tyle, ile ważą.

Prowadzący pyta, co według dzieci stało się z Panią Ryjówką podczas tej wyjątkowo srogiej zimy i dlaczego nikt jej nie widzi ani nie słyszy poza Panem Ryjówką.

5. Być w pobliżu (Pana Ryjówki) | 15 minut

Nauczyciel kładzie kartę z wizerunkiem Pana Ryjówki obok pustej karty Pani Ryjówki. Rozmawia z uczniami o tym, jak czuje się Pan Ryjówka i jak zachowuje. To ważny moment, by porozmawiać z dziećmi o utracie jako o doświadczeniu emocjonalnym, warto więc dopytać o to, dlaczego bohater utrzymuje, że widzi i słyszy Panią Ryjówkę.

Następnie prowadzący prosi uczniów o powrót pamięcią do lektury „Pani za Malutkiej”. Pyta, co robiły zwierzęta, aby pomóc Panu Ryjówce.

- Czy wszystkie wiedziały, jak się zachować?
- Czy Pan Ryjówka zachowywał się ciągle tak samo?

Nauczyciel może prosić kolejne grupy o odpowiedzi (dopytać, co myślą łasice, sikorki, zaskrońce itd.).

W dalszym etapie prosi, aby uczestnicy położyli swoje karty przed sobą, tworząc krąg, w centrum którego znajdzie się położona wcześniej karta Pana Ryjówki. Po tym proponuje, by dzieci przybliżyły w stronę Pana Ryjówki karty tych zwierząt, które były z nim w kontakcie w tym trudnym czasie. Gdy okazuje się, że wszystkie karty są zwrócone w stronę Pana Ryjówki, pyta, co to znaczy według dzieci i dlaczego „zwierzęta cały czas były w pobliżu”. Rozmowa dotyczyć może bliskości i wsparcia, towarzyszenia komuś w trudnym momencie życia i jego wartości, nawet jeśli nie wiemy, jak się zachować. Puentę może stanowić stwierdzenie, że śmierć, choć jest tak trudna, wpisana jest w życie i cykl przyrody.

6. Oddech wiosny | 2 minuty

To ostatni etap, nauczyciel może więc podziękować za wszystkie myśli i bycie razem. Czas przygotować się do wiosny. Prowadzący zaprasza uczestników do stanięcia w kręgu i wzięcia wspólnego oddechu. Każdy robi duży wdech i wypełnia ciało powietrzem, aż po czubek głowy i koniuszki palców. Można to powtórzyć, by po kurczącym nas wydechu ponownie wziąć głęboki oddech wiosny, haust świeżego powietrza, które owiewa nasze twarze ciepłem.

Nauczyciel dziękuje wszystkim za spotkanie i wsparcie okazane Panu Ryjówce.

7. Rozwinięcie

Prowadzący może zaproponować uczniom, by wyobrazili sobie dalsze losy Pana Ryjówki i przygotowali okładkę kontynuacji jego losów. Stworzone prace mogą zostać omówione na kolejnych zajęciach, na których dzieci opowiedzą o swoich pomysłach.

